

Na een lange periode van stilte, van bijna 400 jaar
na de profeet Maleachi,
wordt in het optreden van Johannes de Doper
de profetie hernomen – het levende Woord van God!
De vonken springen er dan ook van af!
Vurig is het optreden van Johannes,
vurig zijn boodschap
vurig heel zijn grillige verschijning.
De Parijse kunstenaar Rodin probeerde
Johannes in al zijn woestheid te vangen,
in een groot brons, met een en al vaart en beweging.

Johannes, zegt Jezus verderop in het evangelie tegen zijn leerlingen,
is laatste en grootste in Israël van de oude bedeling,
van het Oude Testament.
En de eerste van een Nieuw Testament.
Een sleutelfiguur is Johannes,
die de weg baant voor Jezus uit,
en wijst op hém als de komende Messias:
Na mij komt hij die sterker is dan ik...
En dan klinkt daar veel in door van de profetie van Jesaja 11.

Als een leeuw onverschrokken
treedt Johannes op in de woestijn van Judea,
bij de Jordaan. Vurig van geest als gezegd.
Met zijn kamelenharen mantel
en leren gordel. Ook een verwijzing naar Jesaja,
waar we horen van de gordel van gerechtigheid en trouw.
Johannes met zijn karige maaltijden
(minder nog dan pizza's)
van sprinkhanen en wilde honing.
Het is eerste wat hij zegt bij Mattheüs is:
Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.

Ik las ergens de vergelijking met kruierend ijs.
Het heeft nu net een paar nachten gevoren,
en is als beeld nog wat vroeg, maar toch:
als een ijsmassa, zoals op een bevroren meer of rivier
dat alles en iedereen in zijn greep hield
eenmaal gaat kruien, kruierend ijs
is niet meer aan elkaar te lijmen
'het ijs is gebroken!' zegt de volksmond –
Dan weet je dat de winter voorbij is.

De taak van Johannes de Doper is als die van een ijsbreker.
Hij baant de weg, voor de Messias uit.
door de mensen op te roepen zich om te keren
naar het licht toe.
Om hun ijzige verhoudingen te ontdooien.
Want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.
Als de lente, als de zon.
Er is een reden om je om te keren.
WANT het Koninkrijk van God is nabijgekomen.

Omkeren, schrijft Luther al in zijn allereerste stelling
op de slotkapel van Wittenberg,
doe je met heel je leven.
Niet door af en toe aflaten te kopen.
Niet door eens vaker een bloemetje mee te nemen.
Bekering – *metanoia* in de Griekse tekst –
is: anders te gaan denken en gaan leven,
omdat een Nieuw Testament van kracht geworden is
in de naam en de weg van Jezus Messias,
een weg van vrede en recht.

Dat is de weg waarop Johannes de mensen roept.
De inwoners van Jeruzalem en Judea.
Dat is de weg die met Advent opnieuw
ons voor ogen komt
als de weg ten leven:
de weg van vrede en gerechtigheid.
Jan Terlouw mag mijmeren dat hij de tijd
van de touwtjes uit de brievenbus mist,
toen de mensen nog vertrouwen hadden
in elkaar en in de overheid,
heel veel verder dan dat komt hij niet.
Bij Johannes gaat de ploeg in de akker.
Het optreden van Johannes en de doop van Johannes
zijn niet oppervlakkig of sentimenteel,
eerder radicaal en onontkoombaar.

Johannes is gekomen
om het ijs te breken
om de weg begaanbaar te maken
om de zonde eruit te smijten
alle kromheid en verzuim,
alle nalatigheid en halfslachtigheid,
alle roest en bederf, onrecht en fraude.
Zo, als een nieuwe Elia,
die in vurige wagens ten hemel voer,
treedt Johannes de Doper op bij de Jordaan,

vurig, om vernieuwing te prediken
en schoon schip te maken
door de doop der bekering.

Opdat onze vreugde niet verkommert,
Opdat ons geloof niet verdort
Opdat wij geen kleurloze mensen worden.
Opdat wij niet volharden in ijzige verhoudingen
maar de liefde zoeken als ons onderdak,
als onze drive en onze motor.

De weg waarover het dan gaat in de tekst:
- bereidt de weg des Heren -
een citaat uit Jesaja 40,
waarmee de evangeliën zonder uitzondering
het optreden van de Doper legitimeren –
is een *koninklijke weg*.
Vorsten en veldheren lieten de weg voor zich vrijmaken,
wegen bouwen en aanleggen.
Bij Jesaja gaat het daarbij
om de vrijgeleide van Gods kinderen
aan het eind van de Babylonische ballingschap
door de woestijn
op weg naar huis,
om de stad en de tempel te herbouwen
en een nieuwe toekomst te beginnen.

Het verhaal van Johannes is ook een verhaal van wederopbouw.
De woestijn is in de geloofsverhalen van Israël
immers steeds weer de plek van een nieuw begin.
Juist de woestijn,
een plek waar je beproevingen moet doorstaan,
maar waar je ook tot jezelf komt
en waar het steeds opnieuw begonnen is.
De kerk begon letterlijk opnieuw
met monniken en kloosters in de woestijn
toen het Romeinse Rijk ineenstortte
en de antieke wereld uiteenviel in de 3^e en 4^e eeuw!

En is het niet nog steeds zo:
dat afstand, retraite, het opzoeken van de stilte,
al was het maar die van de duinen of van zee
je geest leegmaakt en je ziel lucht verschaft?
Helpt juist stilte niet
nieuwe kracht en bezieling te vinden?

Het is niet zo dat Johannes aan de mensen die toestromen
toeristische reisgidsen uitdeelt,
die de mooiste en stilste plekjes van het heilige land aanbevelen.

Het is ook niet zo dat Johannes hen welkom heet
en zijn hoorders stroop om de mond smeert!

Adderengebroed! Zo verwelkomt hij de Farizeeën en Sadduceeën.
Het is niet helemaal duidelijk of zij zich ook lieten dopen,
zodat hier iets van kritiek op de doop uit gewoonte
of doop uit bijgeloof of een doop in de trant
van 'baat het niet dan schaadt het niet' gevonden wordt.
Het lijkt er eerder op dat genoemde geestelijke autoriteiten
een kijkje komen nemen.
Zij hebben ervan gehoord.
Beschouwen zichzelf min of meer als controleurs
en denken in hun godsdienstige ijdelheid en zelfverzekerdheid:
Maar wij hebben Abraham tot vader.
Wij hebben geen doop nodig. Laat staan omkeer.

Het lijkt of Johannes hun gedachten raadt
en geen goed woord over heeft
voor heel hun beroep op Abraham,
waarvan hij zegt dat God bij machte is
zelfs van deze stenen kinderen van Abraham te maken.
Die stenen zijn volgens de uitleggers
de volken, die ook betrokken zullen raken
in het heil van Israël en de weg van vrede en gerechtigheid,
zonder lijfelijke afstamming van Abraham.

Dat is binnen het jodendom ook nog heel onderwerp.
Er stond laatst nog een heel stuk over in het Parool.
over zgn. vaderjoden, mensen die een joodse opvoeding kregen,
maar als puntje bij paaltje komt toch tweederangs burgers blijken
omdat ze geen joodse moeder hebben.
Heel het beroep op afstamming is problematisch, lijkt Johannes al te zeggen.
Het gaat niet om de bloedband en de bloedlijn,
maar om het geestelijk vaderschap van Abraham,
als vader van vele volken,
tegen wie de Eeuwige zegt:
'in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.'

Een soort Klein Pinkeren vindt plaats als Johannes doopt bij de Jordaan.
En dan moet het grote Pinksteren nog komen.
Hij die na mij komt is sterker dan ik.
Hij zal u dopen met vuur en met de Heilige Geest!
En Geest zal op hem zijn en hem sterken (Jesaja 11).

Het eerste dat moet veranderen,
wil een nieuwe schepping komen
en een nieuwe wereld oplichten,
dat ben je zelf.

Er moet iets veranderen! Boodschaft Johannes.

Er moet iets grondig veranderen
aan die vanzelfsprekende Westerse levensstijl
van overvloed, verspilling en vervuiling.

En aan dat menselijke ik,
dat heersen wil

en aan de ander voorbijgaat.

Ons menselijke ego met zijn harde kern
moet kopje onder in de doop en zacht gemaakt worden.

Die harde kern en harde korst van oude gewoonten.

Die krakende ijsmassa van liefdeloosheid.

Bekeert u! Keer je om:

Laat het vuur en de vlam van Gods liefde

je hart ontdooien,

je stroefheid en onverschilligheid overwinnen,

je ongeloof stukbreken.

Bereidt in de woestijn,

ook de woestijn van de moeizame Zandvoortse verhoudingen,

de weg voor de Heer!

Johannes nodigt zijn hoorders en ook ons uit

om gelovig te participeren

in de beweging van Gods komen

onder de mensen,

in de verkondiging van het evangelie

en de bediening van de sacramenten.

Daarvoor is nodig, horen we deze Adventszondag,

dat je de *confrontatie* aangaat met jezelf.

Dat je kiest wie je volgen en dienen wilt,

aan welk vuur je je wilt warmen,

door welke boodschap je je wilt laten leiden.

Johannes maant ons Gods weg te bereiden

door dagelijks opnieuw op de liefde in te zetten

en daarin te merken, dat God met ons is.

Gelukkig ligt *de bijl reeds aan de wortel van de boom.*

Aan de wortel van al onze laksheid,

ons cynisme en onze onverschilligheid.

In het komen van de Messias

en het neerdalen van Gods Geest

worden alle dingen nieuw.
Zal er een weg zijn dóór de woestijn;
mogen wij nieuwe moed en nieuwe vreugde scheppen
in het leven voor Gods aangezicht
dat zich uitdrukt in vruchten
waaraan met de boom herkent:
de vrucht van een helpende hand
een zorgzaam oog
en een waakzaam hart.

Amen.